ונתזה בקעת וטפחה לו בפניו. לא גרסינן ומת דהא [א] מוקי לה לענין מרבעה דכריס [ב]: **זה שלדעת חבירו נכנס.** משמע דאיירי כשראהו נכנס וא"א בשלא ברשות אמאי פטור כיון שראהו שנכנס הא אמרינן כפ' הפרה (לקמן מח. ושם ד"ה היקזו) הנכנס לחצר בעל הבית שלא ברשות דאפי' בעל הבית הזיקו חייב אי הוה ידע ביה [ג] ואפילו שלא בכוונה דומיא דלא הוה ידע דפטור התם וי"ל הא דקתני ריש"א פטור היינו מד' דכריס אבל נזק חייב וכן פי' בקונטרס [ד] א"נ כולה בריית"א בשלא ראהו [ה] מ"מ חשיב לדעת חבירו שהיה לו לידע שלא על חנם שאל ממנו רשות אלא משום שרוצה ליכנס: **דלא** סגי ליה בגלות. ות"ת והא תנן בהו הן הגולין (מכות ח.) הזורק אבן לחצרו והרג אם יש לו רשות ליכנס ליכנס לשם גולה ואם לאו אינו גולה ואמאי גולה כשנכנס ברשות [ו] וי"ל דהתם [ז] מיירי כגון שיש לו דרך בתוכו או במכר או בתפנה או בשאלה או בשכירות שאין בעל החצר יכול לעכב עליו [ח] אבל הכא מיירי בחדש שבשאל רשות ליכנס לפי שעה דידע הוא שיכנס לחצר כיון ששאל ממנו רשות לכתי הוי קרוב למזיד: **מיתיבי** הזורק אבן לרה"ר והא הכא דשוגג קרוב למזיד.

ברישא אלו הן הגולין (מכות דף ז:) דריש בשגגה פרט למזיד ומוקי לה באומר מותר וקרי ליה מזיד משום דאומר מותר קרוב למזיד והא דלא מייתי הך משנה התם דלא משמע ליה לדמויי האי קרוב למזיד לההוא אבל הכוא דלעיל לא הוי קרוב למזיד טפי מהאי והא דפריך בגמ' אהך משנה במכות והא מזיד הוא ומשני בשאומר כותלו וכולה סוגיא דהכא קרוב למזיד ולא אתיא הכיא סוגיא כמאן דאמרי דר' יוסי בר חנינא אריש: **חייב בארבעה דברים.** פי' בקונטרס כיון דחזייה דעייל איבעי ליה לעיויי וקשה לריב"א דאם ראה היה לו להתחייב גלות אע"ג דלא נתן לו רשות ליכנס מידי דהוה אמקרבב בו לגאת גבי נפח בסמוך דחייב גלות אאחר דלא הוי שוגיא דגברי ואע"פ שנכנס ברשות כיון שעתה מקרבב בו לגאת הוי כשלא ברשות וי"ל דשאני התם כיון שתחילת כניסתו ברשות לפיכך באחר יש לו לחוש שמא לא יצא ודמי טפי ליער כי בוטח הוא שלא למהר לגאת כיון שנתן לו רשות ליכנס ליכנס לנפח לעיין אם יצא אם לאו אבל הכא שתחלת כניסתו שלא ברשות אין לו לחוש כל כך [יא] ולא דמי ליער והכיא דאיכא מיירוטלמי דגר' א"ר יוסי בר חנינא היה עומד ומבקע עצים בחילרו ונכנס פועל לתבוע שכרו ונתזה בקעת והזיקו חייב ואם מת אינו גולה לפי שאין דומה לעיר והתניא דלא דהא דאמר ר' יוסי בר חנינא כשראהו ומה דתני ר' חייא בשלא ראהו הרי משמע אפי' דראהו פטור מגלות כיון דנכנס שלא ברשות אע"ג דמקרבב בו לגאת מחייבינן גבי נפח היכא דנכנס ברשות וכי דחי בירושלמי ומוקי דר' חנינא [יב] כשאומר לו הכנס ודאי צריך להעמידה כשלא ראהו דלא תקשה דנפח על מה שהוא פטור מגלות: **מאן** דמתני לה אסיפא כ"ש ארישא. משמע דיותר הרישא קרובה לאונס ממה שהסיפא קרובה למזיד ותימה אי מטעם אונס פטור מגלות כ"ש שהיה לו ליפטר מארבעה דברים כדמוכח לעיל בסוף פרק שני (דף כו:) בהכיר בה ושכחה דפטור מארבעה דברים וחייב גלות וי"ל דלאו מטעם אונס פטר ליה הכא אלא לפי שאין דומה ליער כשנכנס שלא ברשות והא דקאמר כל שכן הרישא משום דדמי טפי ליער מרישא וכן פירש בקונטרס [יב]:

[א] בואו ונצא לקראת כלה מלכתא ואמרי לה לקראת שבת כלה מלכתא רבי יוסי בר חנינא [ב] מתעטף וקאי ואמר בואי כלה בואי כלה. **מתני'** [ג] המבקע [ד] [ה] ברה"ר והזיק ברה"י ברה"ר והזיק ברה"ר ברה"י והזיק ברה"י אחר חייב: **גמ'** וצריכא דאי תנא המבקע ברה"י והזיק ברה"ר משום דשכיחי רבים אבל מרה"ר לרה"י דלא שכיחי רבים אימא לא ואי תנא מרה"ר לרה"י משום דמעיקרא שלא ברשות עביד אבל מרשות היחיד לרה"ר דברשות עביד אימא לא ואי תנא הנך תרתי הא משום דשכיחי רבים והא משום דשלא ברשות אבל מרה"י לרה"י אחר דלא שכיחי רבים ומעיקרא ברשות אימא לא צריכא: ת"ר הנכנס לחנותו של נגר שלא ברשות ונתזה בקעת וטפחה על פניו ומת פטור ואם נכנס ברשות חייב מאי חייב א"ר יוסי בר חנינא חייב בד' דברים ופטור מגלות לפי שאין דומה ליער יער זה לרשותו נכנס וזה לרשותו נכנס זה לרשות חבירו נכנס אמר [ו] רבא ק"ו ומה יער זה לדעתו נכנס וזה לדעתו נכנס נעשה כמי שנכנס לדעת חבירו וגולה זה שלדעת חבירו נכנס לא כל שכן אלא אמר רבא מאי פטור מגלות דלא סגי ליה בגלות והיינו טעמא דרבי יוסי בר חנינא משום דהוי ליה שוגג קרוב למזיד מתיב רבא [ז] הוסיף לו רצועה אחת ומת הרי זה גולה על ידו והא הכא דשוגג קרוב למזיד הוא דאיבעי אסוקי אדעתיה דמייתי אינשי בחדא רצועה וקתני הרי זה גולה אמר רב שימי מנהרדעא דטעי במנינא [ח] טפח ליה רבא בסנדליה אמר ליה אטו הוא מני והתניא [ט] הגדול שבדיינין קורא והשני מונה והשלישי אומר הכהו אלא אמר רב שימי מנהרדעא דטעה דיינא גופיה מיתיבי [י] הזורק את האבן לרה"ר והרג הרי זה גולה והא הכא דשוגג קרוב למזיד הוא [יא] דאיבעי ליה אסוקי אדעתיה דברה"ר שכיחי אינשי וקתני הרי זה גולה [יב] אמר רב שמואל בר יצחק [יג] בסותר את כותלו איבעי ליה עיוני בסותר בלילה [יד] בלילה נמי איבעי ליה עיוני [טו] בסותר את כותלו ביום לאשפה האי אשפה ה"ד אי דשכיחי רבים מזיד הוא ואי לא שכיחי רבים אנוס הוא אמר רב פפא [לא צריכא אלא] [טז] באשפה העשויה להפנות בלילה ואינה עשויה להפנות ביום ואיכא דמיקרי ויתיב מזיד לא הוי דהא אינה עשויה להפנות ביום אנוס נמי לא הוי דהא איכא דמיקרי ויתיב רב פפא משמיה דרבא מתני לה ארישא [יז] הנכנס לחנותו של נגר שלא ברשות ונתזה לו בקעת וטפחה לו על פניו ומת פטור אמר רבי יוסי בר חנינא [יח] חייב בארבעה דברים [יט] ופטור מגלות מאן דמתני לה אסיפא כ"ש ארישא ומאן דמתני לה ארישא אבל אסיפא [כ] כיון דברשות חייב גלות ומי חייב גלות והתניא הנכנס לחנותו של נפח ונתזה ניצוצות וטפחה לו על פניו ומת פטור ואפילו נכנס ברשות הכא במאי עסקינן בשוליא דנפחי שוליא דנפחי למקטלא קאי כשרבו מסרהב בו לצאת ואינו יוצא ומשום דרבו מסרהב בו לצאת למיקטליה קאי כסבור יצא אי הכי אחר נמי אחר

[א] בואו ונצא לקראת כלה מלכתא. כלה מלכתא ושבת מלכתא. [ב] המבקע. [ג] ברה"ר והזיק ברה"י ברה"ר. [ד] ברה"ר והזיק ברה"ר. [ה] ברה"ר והזיק ברה"ר. [ו] ר' יוסי בר חנינא. [ז] הוסיף לו רצועה אחת ומת הרי זה גולה. [ח] בחדא רצועה. [ט] הגדול שבדיינין קורא. [י] הזורק את האבן לרה"ר והרג הרי זה גולה. [יא] דאיבעי ליה אסוקי אדעתיה. [יב] אמר רב שמואל בר יצחק. [יג] בסותר את כותלו. [יד] בלילה. [טו] בסותר את כותלו ביום. [טז] באשפה העשויה להפנות בלילה ואינה עשויה להפנות ביום. [יז] הנכנס לחנותו. [יח] חייב בד' דברים. [יט] ופטור מגלות. [כ] כ"ש ארישא. [יא] ולא דמי ליער. [יב] ה"ק. [יג] אמר רבה ק"ו ומה יער. [יד] בלילה. [טו] בסותר. [טז] באשפה

אחר ליה ליה אימסח. דנפח עליה והוה ליה לאסוקי אדעתיה שמא לא יצא: **וחייב בד' דבריס.** דהוה ליה פושע שזרק למקום שבני אדם מצויים: **מאן דמסני אסח.** חייב בארבעה דבריס: **לו שכן אקמייסח.** הנכנס לחנותו של נגר דכיון דחזייה דעייל איגבי ליה לעיוני: **בביס.** בביתו ולא בשוק: **מתני' במוסר.** שמין מה הזיקו של זה יותר על נזקיו של זה ובאותו מותר משלם מי שהזיק יותר את החלי: **מועד בפס משלם במוסר.** כלומר אם הוא הזיק את הפס יותר משהזיקו פס: **גמ' דמשפט הזה יעשה לו.** רבנן לא דייקי הזה דמייתי ליה לדרשה כדלקמן: **כך משפט שור באדם.** דהאי קרא בשור באדם כתיב או בן יגח וגו': **לפחתון ולא בעליון.** משפט התחתון משפטי במועד וקרא קמא בפס. רבי עקיבא הזה דייק לומר דיגא דעליון האי קרא מיירי: **יכול.** פס שחבל באדם יהא כמועד לכל דבריו אפי' לשלם מן העליה: **מגופו משלם.** ואם אינו שוה כנגד כל החבלה יפסיד ניזק ואינו נוטל אלא השור: **לפוטרו מארבעה דבריס.** דהכי משמע משפט זה יש לו לשלם נזק שלם [ה] ולא משפט אדם החובל בחבירו: **הני מילי לאודיה.** משום דלא חסר ביה ממונא: **אבל רפוי ושבח.** דחסר ביה ממונא אימא כי נזק גינהו ומיחייב: **קמ"ל.** יתורא: **מתני' נוטל את השור.** דהיינו אלא נזק: **גמ' יוסף שור.** המזיק בב"ד ויתן לו מזיק מעות דמי השור שהוא אלא נזקו. ובשור מנה שנגח לשור מאתים ואין הנבילה שוה כלום קמיירי: **הוא נוטל השור.** השור עצמו יקח. ולקמן מפרש מאי ביניייהו: **שוויין גינהו.** בהשוה שור דמשתעי ביה קרא שויהו רחמנא שוויין וקרא משתעי בשור מאתים שנגח לשור מאתים כדתנן במתניתין [לד.] זהו שור שתמות בתוקה הלכך הכא דמזיק אינו שוה אלא מנה נוטל את השור: **הקדישו ניזק אינייהו.** לרבי ישמעאל לא קדיש ליה לרבי עקיבא קדיש: כיון

והוציא הלה את ראשו. לא דמיא להיה מתמיו כריס וכסתות דשלהי מילד הרבה (לעיל כו:) [א] אלא לו לאחוב שיסלקו הכריס ושבדו הכליס: **אי דשביח בשוקא מאי טעמא דאחרים.** פירוש ימתינו עד שימצאהו בשוק חוץ לבית ואית ספרים דגרסי אי דשביח במתא דכיון שאין רגיל לצאת חוץ מעיר הרבה פעמים ימצאהו חוץ לביתו אבל לא שביח במתא בעין רוכל המחזר בעיירות יש לחס רשות לינכנס שלא יגך לו:

בגברא דשביח **ולא** שביח. אי שביח פשיטא ליה דקוס אדוכתך משמע ואי לא שביח א"כ ואלא עול תא משמע: **תניא** כמ"ד קום אדוכתך משמע. [ב] וע"כ בשביח ולא שביח אלא בשביח זה לא היה קורא נכנס ברשות דפשיטא דקוס אדוכתך משמע: **שני** שוורים תמים שחבלו זה בזה כו'. תימה דכולה מתניתין שאין גריכה היא [ג] וי"ל דלרבי עקיבא אצטריך [ד] שלא תאמר כיון דאית ליה יומלנו הסור ליקח אם כן שורו של זה קרוי לזה [ה] ואם הקדישו קדוש [ו] קמ"ל דלא אמרינן הכי [ז] ואפילו לרבי ישמעאל נמי נ"מ אם נאבד האחד שלא יאמרו הבעלים [ח] אגבה כל אלי מזקי משלך ואתה תפסיד מזקך שנאבד שורי שמשלם מגופו [ט]:

ורבנן הזה למה לי לפוטרו כו'. וא"ת לרבנן כמשפט [י] למה לי דבלא כמשפט יודעינן דתם באדם משלם ש"כ דמהיכא תיתי לשלם נ"ש [יא] וי"ל דכיון דהזה אצטריך למכתב לפוטרו מארבע' דבריס אי לא כמשפט שור בשור לא הוה דרשינן הזה לפוטרו מארבעה דבריס אלא הוה דרשינן הזה כרבי עקיבא הזה כתתמון ולא בעליון דהכי מסתברא טפי: **לפוטרו מארבעה דברים.** תימה מכמשפט שור בשור כך משפט שור באדם שמעינן ליה וי"ל דזה אין נלמוד [יב] משום דגבי שור לא שייכי ארבעה דבריס דלער ובושת ליכא ורפוי [יג] ושבח הוי בכלל נזק דכשמוהו כמה היה שוה מתחילה וכמה הוא שוה עכשיו אם ילה בעליו לא ירפאהו אלא ימכרהו מיד ויקנה אחר ממלא כשמשלם לו [יד] יכול לקנות שור בשלו [טו] אבל אדם על כרחך לריך לרפאות עצמו ושבח גמי מיהא: **הוה אמינא צער לחודיה.** יש ספרים דגרסי לער [טז] ובושת אבל רפוי ושבח לא וא"ת מהיכא תיתי לייתב ליה [יז] אי [יח] מקו"ו דאדם שאין משלם כופר מה לאדם שמשלם לער וי"ל דלא שייך ביה פירכא דמאי דכתיב באדם שמשלם רפוי ושבח אין אלא גלוי מילתא בעלמא שכל זה תחיב נזק ונזק מליגו בהדיא בקרא שהשור משלם:

הקדישו ניזק **איבא** בינייהו. ה"מ למימר דלמר יכול לסלקו [יט] ולמר אין יכול לסלקו וכן מכרו מזיק דלרבי ישמעאל מכור לרדיא כדאמרינן בשמעתא [א] ולרבי עקיבא אין מכור [יא] וכן שיבח מזיק אי כיחס מזיק כדאמרינן לקמן ומילי טובא דדרים בשור שנגח הרבעה ומשכה (דף לו:) נמי איכא בינייהו אלא חד מיניייהו נקט [יב]: **איבא** בינייהו. דלרבי ישמעאל אין קדוש ואם תאמר ואמאי אין קדוש לומר דאמר בפרק כל שעה (פסחים דף נ:) [יג] למפרע הוא גובה [יד] וי"ל דלמאן דאמר למפרע הוא גובה היינו היכא דגבאו לבסוף אבל הכא אם נתלהב ניזק לבסוף לקבל המעות ולא גבאו לרבי ישמעאל אין קדוש ומכל מקום לרבי עקיבא קדוש דשותפין גינהו

מסורת הש"ס

(א) מכות ח., ב) לעיל ה. [לקמן מב:] עכלין יד:, ג) [לעיל כו.], ד) [לקמן לד. לו.], ה) [רש"ל מה"ז], ו) לשון תוספות שבת ופס הקדיש כל אחד שורו של חבירו כנגד כל אחד מקו קדוש קמ"ל דלא אמרינן הכי אלא כנגד אלי מזיק המותר מהכרס"ל, ז) [ע' תוס' לקמן מב. ד"ה גמ'], ח) [וכ"כ תוס' ב"ב ה: ד"ה ואפי'],

תורה אור השלם

1. וַאֲשֶׁר יָבֹא אֶת רֵעֵהוּ בַּיַּעַר לַחְטֹב בַּעֲצִים וְנִדְּחָה יָדוֹ בַּגַּרְזֶן לִכְרֹת הָעֵץ וְנָשַׁל הַבַּרְזֶל מִן הָעֵץ וּמָצָא אֶת רֵעֵהוּ וָמֵת הוּא יָנוּס אֶל אַחַת הֶעָרִים הָאֵלֶּה וָחָי: דברים יט ה
2. אוֹ בֶן יִגָּח אוֹ בַת יִגָּח בַּמִּשְׁפָּט הַזֶּה יֵעָשֶׂה לּוֹ: שמות כא לא
3. וְאִישׁ כִּי יִתֵּן מוּם בַּעֲמִיתוֹ כַּאֲשֶׁר עָשָׂה כֵּן יֵעָשֶׂה לּוֹ: ויקרא כד יט
4. וְכִי יִגַּף שׁוֹר אִישׁ אֶת שׁוֹר רֵעֵהוּ וָמֵת וּמָכְרוּ אֶת הַשּׁוֹר הַחַי וְחָצוּ אֶת כַּסְפּוֹ וְגַם אֶת הַמֵּת יֶחֱצוּן: שמות כא לה

הגהות הב"ח

(ה) גמ' כלומ' בלבו של בעל הבית ומת פטור. נ"ב היינו מכופר אבל מ"מ אסור הוא בפקילה כדלעיל דף כג ע"ב:

גליון הש"ס

תוס' ד"ה לפוטרו וכו' ושבת הוי בכלל נזק. עי' ביטון דף מב ע"ב תוס' ד"ה ושור: ד"ה הוה אמינא וכו' מק"ו דאדם שאין משלם כופר. כלעיל דף כו ע"א:

הגהות הגר"א

[א] תוס' ד"ה הקדישו כו' ולר"ע אין מכור. נ"ב ומע"ש כתב דגם לר"ע מכור (ועי' בהגר"א ריש סימן מז):

מוסף תוס'

א. דפטור. רשב"ם. ב. וא"ת היכי מייתי תניא נמי הכי דילמא הך ברייתא מיירי בשכיח בשוקא, וי"ל. ג. דפשיטא שלא ישלם אלא המותר. כ"מ. ד. [ז]לאשמעינן דאף קודם העמדה בדין לא מחייבי זה בזה אלא המותר. ר"פ. ה. [ז]ס"ד דאם הקדיש כאו"א שורו של חברו כנגד כל חצי נזקו שיהא קדוש. ר"פ. ו. [ז]לא יהא קדוש אלא כנגד המותר. ר"פ. ז. של אותו שור שנאבד. ר"פ. ח. קמ"ל דלא מחייבי כלל זה לזה אלא המותר. ר"פ. ט. נמי. ר"פ. י. למימר כמשפט שור בשור. ר"פ. יא. דאי משום הזה, הא אפיקתיה לפוטרו מד' דברים. ר"פ. יב. מכמשפט שור בשור. ל"פ. יג. דמי הפחת. ר"פ. יד. מ"ש: בריא כשלו. טו. הא מדמצרכינן אדם באדם קרא לנזק וריפוי ושבח ובושת מכלל דריפוי ושבח לאו בכלל נזק. ר"פ. טז. בזזוי. ר"פ. יז. דשותפי גינהו לגמרי. מא"ס בשיטמ"ק, ואפי' קודם העמדה בדין אינו מכור כלל, לפי שכשיעמוד בדין מיד הוא נחלט בלא חלטות ב"ד, ואיגלאי מילתא למפרע דליניזק הוי גופא דתורה. מא"ל. יח. דבעל חוב. ר"פ. יט. ואם הקדיש המלוה שיעבודו הקדיש. ר"פ.

עין משפט נר מצוה

סז א מיי' פ"ו מהלכות רוצח ושמירת נפש הלכה ה סמג עשין פה:
סח ב מיי' פ"א מהל' חובל ומזיק הל' יט סמג עשין ע טוש"ע ח"מ סי' תכ סעיף ל:
סט ג ד מיי' פ"י מהל' מקו' ממון הל' יא וט"ס במ"מ סמג עשין סז טוש"ע ח"מ סי' שפט סעיף י הסג"ל:
ע ה מיי' פ"ט שם הל' יד סמג עשין סו טוש"ע ח"מ סי' תכ:
עא ו ז מיי' שם טוש"ע שם:
עב ח (מיי' פ"א מהל' חובל ומזיק) סמג עשין ע טוש"ע ח"מ סי' תכ סעיף יג:
עג ט מיי' פ"ז מהלכות מקו' ממון הלכה ג סמג עשין סז טוש"ע ח"מ סי' תה סעיף ה:
עד י מיי' פ"ז מהל' חובל ומזיק הלכה ג סמג עשין ע טוש"ע ח"מ סי' שמח סעיף ה:
עה כ ל מיי' פ"ז מהל' מקו' ממון הלכה ג סמג עשין סז טוש"ע ח"מ סי' תה סעיף ה:
עו מ מיי' פ"ט שם הל' יב וט"ס סמג עשין פו טוש"ע ח"מ סי' תא סעיף ה:

מוסף רש"י

ומצא את רעהו ומת. שהיה תכהו שם בשעה שהרגים זה הנגחן חייב (ערכין ל:) משמע שהוא שם ומצאו נשירת נפל הכתיב, פרט לממציא את עצמו. אמרי כן הוא שלא הלה את ראשו מן החלון וקיבל האדם במכתו (מכות ח.) שפטור זה מגלות (ערכין שם). אף תם שחבל באדם. אם תבל אדם בשור תם ותם באדם כמאי ד"ל מחבלה שחבל שור באדם יותר מחבלה שחבל אדם בשור, משלם בעל השור אותו עודף (לעיל ה.) משלם במותר נזק שלם. בעל השור משלם אותו מותר נזק שלם (ערכין יד:). איש בעמיתו. הוי בדין בתינת מומין, ולא שור בעמיתו. שלו בעליו (לעיל כו.).

רבינו חננאל

רב זביד מתני אהא (מכות ח. א) ומצא פרט לממציא עצמו מכאן אמ' ר' אלעז' בן יעקב משיצתה אבן מידו הוציא הלה את ראשו וקיבלה, פטור מגלות וחייב בד' דברין. מאן דמתני אהא חייב בד' דברים, כל שכן אקמייתא דודאי חייב. ומאן דמתני לה אקמייתא, אבל אהא פטור לגמרי מד' דברין וחייב, וכדרבא דאמ' בסוף פ' כיצד (לעיל כו. ב) היתה אבן מונחת לו בחיקו ולא הכיר בה מעולם ועמד ונפלה, לענין נזיקין חייב, לענין ד' דברין פטור. ואפי' אנוס חייב בנזק הכין דאמור רבנן בהדיא פצע תחת פצע לחייב על השוגג כמזיד ועל האונס כרצון. ת"ש פועלין שנכנסו לתבוע שכרן מבעל הבית כו'. סוגייא דשמעתא, פועל שבא לתבוע שכרו מבעל הבית ונכנס בלא רשותו שלבעל הבית והזיק בהמבחו שלבעל הבית, ואפי' אם מת, פטור בעל הבית, וכל שכן זולתי פועל. ואם אמ' לו בעל הבית הכנס ונכנס והזיק, בעל הבית חייב. ואם הוא בעל הבית שהוא פעמ' מצוי בשוק פעמ' אינו מצוי בשוק, ובא ועמד בשער וקראו לבעל הבית והשיבו ואמ' לו אין ונכנס והזיק, פטור בעל הבית שלא היה לו להיכנס, דאין לאו משמע עול אלא קום אדוכתיך משמע, ותניא הכי סתמא דתניא, פועל

שנכנסו לתבוע שכרו מבעל הבית ונגחו שורו שלבעל הבית ומת פטור אע"פ שנכנס ברשות. ברשו' אמאי פטור, אלא לאו כגון דקרא אבבא ואמ' ליה אין, ועל והזיק, פטור. ש"מ אין קום אדוכתיך משמע, ש"מ. **ב' שוורים תמים שחבלו זה בזה משלמין במותר חצי נזק כו'. אדם בתם ותם באדם, אדם בתם ותם באדם, אדם בתם משלם במותר חצי נזק. אדם בתם משלם במותר נזק שלם. אדם בתם שחבל באדם משלם במותר נזק שלם. ת"ר**

או בן יגח או בת יגח כמשפט הזה יעשה לו (שמות שם, כא), **כמשפט שור בשור כן משפט אדם באדם כו'.** פרשה זו תחילתה וכי יגח שור את איש מפרש בתם (שמות שם, כח), ואם שור נגח הוא מתמול מפרש במועד (שמות שם, כט). בתם הוא אומ' ובעל השור נקי, ובמועד כת' וגם בעליו יומת, אם כופר ישות עליו (שמות שם, ל). הנה במיתה פירש דין התם דיין המועד, לנזקין לא פירש. כשחזר וכתב או בן יגח או בת יגח, למאי אתא, לדברי הכל לנזיקין הוא דאתא. ת"ק סבר כמשפט הזה יעשה לו, כמשפט נזקי שור בשור, תם חצי נזק מועד נזק שלם. אף שור שהזיק אדם, תם חצי נזק מועד נזק שלם, כן יעשה לו. ור' עקיבה אומ' אם כן הוה ליה לקרא לומ' כמשפט יעשה לו. מאי טעמ' כת' הזה, ללמדך שזה דין כתחתון ולא כעליון. לפי שבתחילת הפרשה תורת התם והוא נקרא עליון, ואחריו כתי' ואם שור נגח הוא, המועד והוא הנקרא התחתון שזה אחרי דין כתי'. דייק ר' עקיבה הזה, הסמוך לו, והוא תורת התחתון והוא המועד. יכול ישלם מן העלייה, כיון שאע"פ שהוא תם באדם משלם נזק שלם כמועד נדין אותו בכל דבר כמועד, ת"ל יעשה לו, מגופו משלם ולא מן העלייה. ורבנן דפליגי עליה דר' עקיבה אמ' הזה, כשם שאין בזה ד' דברין אלא כופר בלבד, כך אין שור באדם משלם ארבעה דברים אלא נזק בלבד. ור' עקיבה נפקא ליה מאיש בעמיתו (ויקרא כה, יט), איש בעמיתו משלם ארבעה דברים ולא שור ד' דברים, בעמיתו ממעט השור מלשלם ד' דברין. ורבנן מאיש בעמיתו הוה אמינא צער לחודיה דהכין כתי' מום, ומום צער לחודיה משמע, אבל ריפוי שבת ובשת אימא כנזק דמי וליתן לה, קמ"ל. (פסק) **והילכת'** כרבנן דגרסי בתחלת פרקין קמא (לעיל ה, א) תבריה ר' עקיבה לגזיזתה. **מתני'.** שור שוה **ק'** שנגח לשור שוה ר' ואין הנבלה יפה כלום נוטל את השור. מתני' ר' עקיבה, **תניא יושם השור בב"ד דברי ר' ישמעל, ר' עקיבה אומ' הוחלט השור.** קסבר ר' עקיבה שוחפי גינהו, וכי כתי' (שמות כא, לה) ומכרו את השור החי וחצו את כספו, לגיזק ומזיק מזהר להו רחמנא, והרשות ביד הניזק למכור שו' ומכרו וחצו את כספו, הנוטל כסף הוא המוכר. ר' ישמעל סבר בעל חוב הוא וזוזי הוא דמסיק, ולבי דינא מזהר להו למכור השור ולפרוע את חובו שלזה, שו' ומכרו את השור החי וג'. מאי בגייהו, אמ' ר' יוחנן הקידישו ניזק, לר' עקיבה מוקדש לר' ישמעל אינו מוקדש. (פסק) **והילכת'** בהא כר' עקיבה דסתם מתני' כותיה. **בעא מגיניה רבה מרב נחמן מכרו מזיק, לר' ישמעל מהו.**

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות

עין משפט נר מצוה

עז א ב ג מיי׳ פ״ח מהלכות נזקי ממון הלכה ו סמג עשין סו טוש״ע מ״מ סי׳ מז סעיף ב:

עח ד ה מיי׳ שם הל׳ ז:

עט ו מיי׳ שם הלכה ו סמג שם טוש״ע שם סעיף ג ד:

פ ז מיי׳ שם הלכה ח טוש״ע שם סעיף ג:

פא ח מיי׳ שם טוש״ע שם סעיף ד:

פב ט מיי׳ שם הל׳ ט סמג שם:

פג י כ מיי׳ שם הל׳ ז סמג שם טוש״ע שם סעיף ב ועי״ש בהג״ה:

פד ל מיי׳ פ״ז מהלכות חובל ומזיק הל׳ יח ועיין בהשגות ובמ״מ סמג עשין ע טוש״ע מ״מ סי׳ שפו סעיף ג כ ועי״ש:

רבינו חננאל

אמ׳ ליה אינו מכור. **והתניא מכרו מכור.** פי׳, אמ׳ לו הא דתניא מכור, חשוב הוא כמכור, שאם עשה בו מלאכה הלוקח אינו יכול להרויא מיד הקונה שכירות אותה מלאכה שמכייחו מכירה היא, אבל חוזר וגובה אותו מכח השעבוד שיש לניזק עליה. דייקינן לדברי ר׳ ישמעל הניזק בעל חוב הוא, וכי יכול המלוה לטרוף המטלטלין שכבר מכר הלוה. וכי יש אחריות למטלטלי, וב״ד כי האי גוונא למלוה כמטלטליה. ודחי׳ שני האי, דכיון דנגח אית ליה קלא דתורא נגחנא הוא וכעבד שעשאו אפותיקי דמי, אבל בעלמ׳ ב״ד לא מגבו ממטלטלין מכורין. **תני רב תחליפא מכרו אינו מכור הקדישו מוקדש.** ופשטנא מכרו המזיק אינו מכור, לר׳ עקיבה דהא כיון שהוחלט לניזק הוא. אלא לר׳ ישמעל מכרו המזיק אינו מכור דהא משועבד ליה לניזק. **הקדישו מוקדש. אפי׳ לר׳ עקיבה. גזירה כדר׳ אבהו כו׳.** שאם תאמ׳ לא הוקדש ויוצא לחולין הרואה אינו יודע ששור שנגח הוא והוחלט לניזק, אלא אמ׳ מכיר זה השור שהוא שורו שלפלו׳ זה המזיק הוא וראוהו שהקדישו ואחר כך יצא לחולין. יבוא לומ׳ הקדש יוצא בלא פדיון, לפיכך גזרו להיותו מוקדש משום הא דרבי אבהו. והא דר׳ אבהו בערכין פ׳ שום היתומין (ערכין כג. ב). **הילכך,** מכרו המזיק, לדברי הכל אינו מכור. הקדישו, מוקדש לדברי הכל, גזירה שמא יאמרו הקדש יוצא בלא פדיון. מכרו ניזק, לר׳ עקיבה מכור, לרבי ישמעל אינו מכור. הקדישו נמי אינו מוקדש, ולא חייש שמא יאמרו הקדש יוצא בלא פדיון דהא שור זה אינו יודע לניזק אלא למזיק, והרואה אומ׳ מפני מה יצא לחולין שהקדישו שאינו שלו, ולדברי הכל אין אדם מקדיש דבר שאינו שלו. (פסק) **והלכה כרבי עקיבא.**

ת״ר שור הם שהזיק עד שלא עמד בדין, מכרו מכור לרדייה הקדישו מוקדש, כרבי אבהו. שחטו כאלו שלו שחט, אבל הניזק משתלם מבשרו ואינו משתלם ממנו דמי פחת שחיטה. נתנו במתנה, לרדייה. ודייק מדתני שחטו מה שעשה עשוי ואינו חייב לשלם, פי׳ חי הוא שזה מנא ב) שחטו שזה מנה מנה פחות סלע, ותנינן אינו חייב לשלם, לר׳ ישמעל דאמ׳ שורו שלמזיק הוא והוא משועבד לניזק, זאת אומרת המזיק שיעבודו שלחבירו פטור. ואם ג) חפר בשדה שהיתה משועבדת לחבירו בורות שחין ומערות, וכל שכן השורף שטרותיו שלחבירו, דשחיטת השור כגון חפירות בורות. **קדמו בעלי חוב והגיהיגוהו,** הם שמגופו משתלם לא עשה כלום, דיכול למימר ליה לבעל חוב בין חב אחר שהזיק אלו תורך הוה ואזקן לאו מינך הוינא גבי ליה. **משעמד בדין** דברי הכל בהזקת הניזק ובין מכר ואפי׳ הקדיש או שחט או נתן לא עשה כלום, וחייב לשלם דמי פחת שחיטה. ואם קדמו בעלי חוב המזיק ונטלוהו חייבין להחזיר בין קדם חובו להיזקן בין קדם היזק לחובב. **והיי מילי בתם** שמשעמד בדין ונתחייב בדבר להחזירו עמד הדבר ההוא בחזקת התובע ונעשה קנינו. אבל דין המועד, אפי׳ אחר שעמד בדין, אם מכרו או הקדישו או שחטו או נתנו במתנה מה שעשה עשוי, ולא אמרי׳ בהא מכור לרדייה וחזור וגובהו. **ואם קדמו** בעלי החוב ונטלוהו, ואפי׳ מה שלוה אחר שהזיק, זכו ואין יכול הניזק להוציא מידם לדברי הכל. מאי טעמ׳, מטלטלי נינהו.

ג) ל״ל ״מנה״. ב) שמא ל״ל ״אפי׳״.

נינהו [א] ועוד דלרבי עקיבא קדוש הגוף והשבח משתקדש אבל לרבי ישמעאל אפילו למ״ד למפרע הוא גובה שבח דמזיק הוי ולא קדיש עד שיגבנו ונראה דאע״ג דלרבי עקיבא קיימא ליה בראשונים משעת המזק קודש הטמדה בדין והשבינן כאילו בא חלי מזק לידו מאותה שעה ואע״ג דקי״ל פלגא מזקא קנסא מכל מקום אם הטידו עדיס שאחריו נגח ביום א׳ ואתו עדיס אחריני ואמרו ביום א׳ הייתם עמנו אלא בע״ש נגח דמשלמין דבעידנא דקמסהדי נגח לאו בר תשלומין הוא דכל זמן דלא נתגלה הדבר שלא הטידו עליו חשיב לאו בר תשלומין אע״ג דקם בראשונו דניזק בשעת המזק כדמוכח במרובה (לקמן דף עד. ושם [ב]) גבי מעידנו בחיים פלוני שהפיל אן עבדו (של פלוני) וסימא את עינו ואתו סהדי ואפכינהו ואזמינהו ומוקיס לה דקדמי אקדומי ואפ״ה פריך אי דלא עמד בדין דמי כולו עבד בעי לשלומי דאכתי לא מחייב גברא אלא לא משבינן גברא בר תשלומין כל זמן שלא נודע אע״פ שהעבד זוכה בשחרורו לאלתר כדדרשינן תחת עינו ולא תחת עינו ושינו וא״ת דבפלק עברה (כתובות דף מא: ושם) תנן לא הספיק לעמוד בדין עד שבגרה קנסה לעלמה ואמאי והא משעת פתוי זכה בה האב אלמא משמע דבקנס לא זכי עד שעת העמדה בדין והכא סבר רבי עקיבא דזכי משעת המזק וכן במרובה (דף עד: ושם) משמע דאי לא כתיב תחת עינו דמשמע ולא תחת עינו ושינו הוה אמרינן דסימא עינו והפיל שינו דיולא בעינו ושינו אלמא לא זכי עד שיעמוד בדין והכא סבר רבי עקיבא דזכי משעת המזק ועוד [ג] דר׳ עקיבא אית ליה בהשולא (גיטין מב:) דיולא בשן ועין דלריך גט שחרור והתם אמר דמ״ד דלריך גט שחרור קסבר שיולא בשינו ועינו [ד] ומאן י״ל דהיינו טעמא דזוכה משעת נגיחה משום דגלי לן קרא דמשמע לרבי עקיבא דמכרו אמזיק ואניזק קאי והכא דמרובה (דף עד:) נמי גלי קרא למאן דאית ליה: **איבא** בינייהו. דלרבי עקיבא קדוש אף על גב דאי מודה מפטר דקנס הוא מכל מקום

משום דרבי אבהו. [ב] אבל בלא ר׳ אבהו לא קדיש [ג] משום דקדושת דמיס אין מפקעת מידי שעבוד ומיילי הכא בבעל מום א״נ בתם וכגון שהקדישו לבדק הבית דקדוש קדושת דמיס וכדאמרינן (תמורה דף ו.) המתפיס תמיס בבדק הבית מה שעשה עשוי [ד] וקשה מכאן לר״ת שמפרש דבכל קדושת מטלטלין מפקעת מידי שעבוד ואפי׳ קדושת דמיס ואומר ר״ת דאלמוה רבנן לשעבודא דניזק כדאמרינן בהמוכל (לקמן נ. ושם) אלמוה רבנן לשעבודיה דבעל: **זאת** אומרת **המזיק שעבודו של חבירו פטור.** ופליג אדרשב״ג דמחייב בהשולא (גיטין מא. ושם [ה]) נחד מאמוראי דהתם: **שמע** מינה ב״ח מאוחר שקדם **ונבה בו׳.** ולא כבן נגח בפרק מי שהיה גשוי (כתובות דף לד.) דלדידיה כי היכי דבקרקעות עדיף ב״מ מאוחר משום געילת דלת טפי מלוקח מאוחר הכי נמי אע״ג דמלוקח מאוחר גבי ליה כלא מצ״ח מאוחר לא גבי ליה משום געילת דלת: אילו

כיון דמשעבד ליה. דאי לא יהיב ליה דמי שקיל ליה לשור דרחמנא מלוקח: **ופסניא מכרו מכור.** אמר ליה מחר וגובהו ניזק שבדיה ניהליה: [א] שאם חרש בו לוקח אינו נותן דמי החרישה לניזק: **ש״מ.** בתמיה. והא מטלטלין לאו מידי דקאי בעיניה ולא סמיך מלוה עליהו ואמאי טרפינן להו מלוקח: **אפוטיקי.** רחמנא שוייה למיגבי מהאי שור: **אין בעל חוב גובה ממנו.** והכא אמאי גבי ליה מלוקח: ומשני **עבד טעמא מאי.** גובהו מלוקח משום דאית ליה קלא לשעבודיה כי שוי׳ אפוטיקי: **כר מערבא.** מא״י הוה: **מכרו אינו מכור.** קס״ד אפי׳ לרבי׳: **נעולס מזיק.** ומכרו אינו מכור לגוביה קאמר דהדר גבי ליה ואפילו לרבי ישמעאל: **הקדישו מוקדש.** לאו קדוש ממש אלא ליתן דבר מועט בפדיון: **דדרבי אבהו.** דאמר במסכת ערכין (דף כג.) גבי מקדיש נכסיו והיתה עליו כתובת אשה ובעל חוב וקתני התם דיהיב להקדש מידי פורתא וגבי בעל חוב דיליה ואמר ר׳ אבהו דהא דבעי למיתב להקדש מידי משום גזירה שמא יאמרו הקדש גמור אינו אלא לחולין בלא פדיון: **מכרו מכור.** כולה הך בריתא מפרש לקמן: **משעמד בדין.** נשתעבד גופו לניזק ושלו הוא: **מכרו.** מזיק: **אינו מכור.** ואפי׳ לרבי׳: **הקדישו אינו מוקדש.** ואפילו מידי לא יהיב להקדש: **קדמו בעלי חובות כו׳.** מפרש טעמא לקמן: **מכרו מכור.** אשור תם קאי **עד שלא עמד בדין: דדרבי אבהו. דיהיב דבר מועט: נתנו במתנה מה שעשה עשוי.** משעמד בדין מכרו אינו מכור הקדישו אינו מוקדש שחטו ונתנו במתנה לא עשה ולא כלום [ה]קדמו בעלי חובות והגביהו בין חב עד שלא הזיק בין הזיק עד שלא חב לא עשו ולא כלום לפי שאין משתלם אלא מגופו [ו]מועד שהזיק בין שעמד בדין בין שלא עמד בדין מכרו מכור הקדישו מוקדש שחטו ונתנו במתנה מה שעשה עשוי קדמו בעלי חובות והגביהו בין חב עד שלא הזיק בין הזיק עד שלא חב מה שעשה עשוי לפי שאין משתלם אלא מן העלייה: אמר מר מכרו מכור לרדיא הקדישו מוקדש משום דרבי אבהו שחטו ונתנו במתנה מה שעשה עשוי בשלמא נתנו במתנה מה שעשה עשוי לרדיא אלא שחטו ליתי ולשתלם מבשריה דתניא חי אין לי אלא חי [ז]שחטו מנין ת״ל ומכרו את השור מ״מ אמר רב שיזבי לא נצרכא אלא לפחת שחיטה אמר רב הונא בריה דרב יהושע [ח] זאת אומרת [ט]המזיק שעבודו של חבירו פטור פשיטא מהו דתימא התם הוא דא״ל לא חסרתיך ולא מידי דא״ל זיקא בעלמא הוא דשקלי מינך אבל בעלמא ליחייב קמ״ל הא נמי רבה אמרה [י]דאמר רבה השורף שטרותיו של חבירו פטור מהו דתימא התם הוא דא״ל ניירא בעלמא קלאי מינך אבל [ח] היכא דחפר בה בורות שיחין ומערות ליחייב קמ״ל דהא הכא כמאן דחפר בה בורות שיחין ומערות דמי וקאמר מה שעשה עשוי קדמו בעלי חובות והגביהו בין חב עד שלא הזיק בין הזיק עד שלא חב לא עשה ולא כלום לפי שאין משלם אלא מגופו בשלמא הזיק עד שלא חב ניזקין קדמו אבל חב עד שלא הזיק ב״ח קדים ואפילו

כרשומיה למפרע משעת המזק לא דהוי מסכרא אלא דילפא מגן ועין דגלי קרא דיולא בשן לחודיה ואריך לשלם לו דמי השן חזקה בעצמו למפרע ולזה כתבו ועוד דל״ש אית ליה וכו׳ ול״כ ל״ל דטעמא דהכא דאמרינן דל״ש זכה למפרע משום דילפינן מקרא דתחת עינו דהא כ״ע בתחת לא דרש הך קרא וסבירא ליה בתחת דיולא בשן ועין ול״כ ע״כ הא דאמרינן הכא בפשיטות דל״ש זכה למפרע ע״כ דסבירא ליה כן ופשיט קשה מהא דאיתך תנאי דדרבי תחת עינו דל״ל קרא הא מסכרא לא למפרע ומכון בעי״ש: **בא״ד ושמא** ״ל בו׳. לפ״ז נמיטב קושיתם כתהלה דלמ״ד למפרע גופה דאמאי אינו קדום לכ״ע דהא לכ״ע דומכרו קלי על בי דינא מ״כ קיימא הסכרא דבקנס ל״ם דומה למפרע כיון דהסתם נעשה רק ע״י העמדה בדין: **ד״ה משום בו׳** ובקשה מבאן לר״ת. מבואר בתרוכה בספר הישר לר״ת אות ס״ה:

מסורת הש״ס

ה) גיטין מא.). ו) [ערכין כג:]. ז) [שם נב.]. ח) [תוספפתא פ״ב ע״ס]. ט) [גיטין מא.]. י) נקמן נח.. יא) [ל״ל תניי׳]. יב) [ד״ה דאמרי]. יג) [ד״ה בחמיה]. יד) עיין מהרש״ל.

הגהות הב״ח

(א) רש״י ד״ה לרדיא שאם כו׳. נ״ב ומעב״ס ורשב״ל פירשו לחרוש בו לתמלה לגאלם בגלא״ה פטור כמש״ל לו ע״ב סוף סוף כו׳:

הגהות הגר״א

[א] רש״י ד״ה לרדיא שאם כו׳. נ״ב ומעב״ס ורשב״ל פירשו לחרוש בו לתמלה לגאלם בגלא״ה פטור כמש״ל לו ע״ב סוף סוף כו׳:

מוסף רש״י

אפותיקי. אפס הכא קאי, כלומר מזה יהא לך פרעון (לעיל יא.) עשה לוה עבדו אפוטיקי לנעל חוכו, ומכרו. אמרי כן הלוה לאדם אמר (רשב״ם ב״ב מד:). **משום דאית ליה קלא.** אפסקו לקוחות אנפשייהו (שם).

מוסף תוס׳

א. והיה של ניזק בשעת הקדש, וכי נתרצה נמי לקבל מעות הוי כמוכרו לו. ר״פ. ב. נראה שזה הדיבור של התוס׳ משום דר׳ אבהו וכו׳ לא קאי הכא אליבא דר״ע אלא קאי לקמן אליבא דר׳ ישמעאל דקאמר אמר מר מכרו מכור לרדיא דאילו לר״ע אינו מכור אפילו לרדיא, ובמכרו מזיק איירי מדקאמר זאת אומרת המזיק שעבודו של חבירו פטור והאי על כרחך במזיק. גליון בשיטמ״ק. ועי׳ מהרש״ל. ג. גם לרבי ישמעאל. ר״פ.

גליון הש״ם

גמ׳ זאת אומרת המזיק כו׳. כעין זה לעיל י׳ ע״א ועי׳ לקמן נה ע״ב תד״ה אמר ר״ל: **שם היכא דחפר בה בורות שיחין** כו׳. עי׳ לקמן דף ק ע״ב תוס׳ ד״ה מחיצה: **תוס׳ ד״ה (ע״א) איבא** כו׳ דר״ע אית ליה כו׳. ממנה לי טובא דמאי קושיא דהתם כיון דלריך גט שחרור מש״ה לא שייך לומר דלמפרע נשתחרר משעת שהפיל שינו דהא הוא מחוסר גט שחרור אבל בעלמא וכמו הכא בתם שפיר י״ל דלמפרע קם ברשותו כאילו נגח אז את מזקו ומאי דמיון זה לזה ופע״ב. ואילולי שאינו כדאי היה י״ל לפרש דאין זה קושיא כפ״ע אלא דבאו לחזק קושייתם דבמרובה משמע דאי לא כתיב תחת עינו ה״פ דיולא בשן ועין אלמא דלא זכי עד שיעמוד בדין דהיה מקום לאתר דהא דאמרינן הכא בפשיטות דל״ש דמי השן דזכה לו דמי השן דזכה לו בעל חוב ונמצא כפר הישר לר״ת אות ס״ה:

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות

ואפי' הזיק עד שלא חב. נמי בעל חוב קדיס לתפיסה וכיון דתפס אמאי מפקינן מיניה: **ש"מ.** בתמיה. דפלוגתא היא בעלמא (כתובות דף לד.) דאיכא למ"ד מה שגבה גבה: אית דגרסי **ואפי' הזיק עד שלא חב נמי דניזק קדיס ש"מ כו'.** כלומר אע"ג דניזק קדיס שיעבודיה קשיא ליה אמאי: **אילו נגך הוה.** דכבר גבית ליה קודם שהזיק: **נאו מינך משמלימנא.** בתמיה: **ושבח.** ניזק ועמד על ד' מאות זוז: **שאלמלא כו'.** כלומר הואיל ואיכא למימר אלמלא לא הזיקו היה עומד על שמונה מאות זוז נותן לו כ"ה זוזים כשעת הנזק ולא מצי א"ל מאי אפסדתיך הא שבח טפי משום דאמר ליה ניזק אי לא מזיקנן הוי שבח וקאי על תמני מאה. נ"א שאלמלא לא הזיקו כו' ועכשיו תובע ניזק מאתים אינין של ד' מאות אמאי נזק שהפסידו אינו נותן לו אלא כ"ה כשעת הנזק ולאשון עיקר: **ליחש.** הניזק מחמת המכה וגרמה עכשיו הזיקו גדול יותר מתחילה בשעת הנזק נותן לו כפי נזק שבשעת העמדה בדין כדקאמר לקמן קרנא דתורך קבירא ביה: **שבח מזיק.** ועמד על ד' מאות: **נותן לו.** כ"ה זוז כשעת הנזק ואין יכול ניזק לומר לו תן לי חלק שמיינית שבו שזכיתי בו משעת הנזק וברשותי השביח: **כחש בשעת העמדה בדין.** ונותן לו חלק שמיינית שבו שברשותו כחש. ולקמן פריך ריש"א לסיפא: ה"ג **כולה ר' עקיבא היא ובשפיטמו.** מזיק לשור וחסר ממונו בשבוחיה הלכך לא שקיל ניזק בשבחא: **אימא ריש"א שיבח ניזק ועמד על ארבע מאות זוז.** אפי' הכי נותן לו כשעת הנזק ולא מצי א"ל מאי אפסדתיך ניזק אלמלא לא הזיקו היה עומד על ד' מאות: **ואי בשפיטמו.** ניזק לשורו קריבא למימר דיהיב לו כשעת הנזק ולא מצי א"ל מאי אפסדתיך הא האי דאשבח משום פיטומא הוא וחסר ביה ממונא. לגיסא אחריגא הכי משמע אימא ריש"א שבח ניזק נותן לו כשעת הנזק ומו לא ולא מצי למימר ניזק תן לי ד' מאות שאלמלא לא הזיקו כו' ואי בשפיטמו ניזק קריבא למימר דלא יהיב ליה מזיק ד' מאות האי דאשבח משום פיטומא הוא וקאי לי הא ולאי אלטריך לאשמועינן [1] דאשבחא דאפסדיה דאי לא אזיק הוה קאי השבח בהאי פיטומא דפטמיה על תמני מאה ולאשון דאשון שמעתי ועיקר: **ריש"א נותן לו כשעת הנזק.** ולא מצי א"ל מאי אפסדתיך בין דפטומי פטמיה בין דשבח ממילא והיכא דפטמיה לא הוה אלטריך למיתנא אלא משום היכא דשבח ממילא אלטריך לאשמועינן: **כחש בשעת העמדה בדין.** אריש"א מהדר: **מתני' ואלו אם לספו.** דהיינו חצי זקן: **וכן הלכה.** ולאי כן הלכה דמנה נותן לו דהיינו ר"ע אבל אין זה שור האמור בתורה דקיימת ומכרו את השור המי וגו'. וגגמ' מפרש במאי פליגי: **והגבילה יפה נ' זוז.** דה"ל הזיקו ק"ו ופגגא זזקא דהיינו ע"ה בעי ניזק להפסיד והלכך אקיל אלי (נזק) המי וחצי המת דשוו קכ"ה ומתי לכל אחד אקיל ע"ה: **גמ' פתח שפתאתו מיסה מחצין בחי.** כלומר נגילה לא שייכא אלא אמין את הנגילה כמה פחותין דמיה עכשיו משעה שהיה חי ונותן לו מזיק חצי הפחת: **האי קל"ב קא אקיל והאי קל"ה קא אקיל.** היכא דנגילה שוי נ' דהא לר"מ גופי' אקיל נ' דנגילה וע"ה מן המי דהיינו חצי הפחת שפתאתו מיתה והוו קכ"ה ולרבי יהודה נמי נוטל הניזק חצי המי דהיינו ק' ותלי המת דהיינו כ"ה ומאי פליגי: **פתח נגילה.** אם פתחו דמיה משעת מיתה עד שעת מכירה לר"מ דאמר לא שייך מזיק בנגילה פתח דניזק הוי ולא יהיב ליה אלא חצי מה שפתאתו מיתה: תס

אילו נגך הוה לאו מינך הוה גבי ליה. תימה אז הוא כדין שיגבה הסור משועבד לב"ח כמו שהוא משועבד לניזק שמשתלם מגופו [2] וכן פירש בקונטרס בריש שור שנגח ארבעה וחמשה (לקמן ד' לו.): **שאלמלא** לא הזיקו היה עומד על שמנה מאות זוז נותן בשעת הנזק. לא נקטיה לאשמועינן שלא ישלם כל מה שהיה ראוי להשביח אלמלא לא הזיק דמילתא דפשיטא הוא לאתו אם נגח שור קטן הייתי סבור שישלם דמי שור גדול לפי שהיה ראוי להיות גדול ומשביח ועוד אי לאכי אלטריך מאי פריך בגמרא [3] אלא י"ל כפי' הקונטר' בלשון אחר: **הכא במאי עסקינן בשפטמו.** וכגון שאין השבח יותר על היציאה שאם היה יותר נהי נמי דאמרינן בחזקת הבתים (ב"ב ד' מב:) דשותף הוי כיורד ברשות מ"מ [4] מה שאדם רוצה ליתן למפטם לפטם יטול המזיק והמותר יש לו להיות לניזק [5] ולא"ת א"כ אמאי אלטריך למיפרך מרישא מסיפא גופה לפרוך אי בשפטמו [6] צריכא למימר וי"ל דסיפא אלטריך דסד"א כיון דאמר ר"ע הוחלט הסור הוי ליה מזיק כשפטמו מגיה מעותיו על קרן הלבי כמו בהלך למדינת הים ובא אחר ופרנס אשתו (כתובות ד' קז:) [7] ועוד מצינו למימר דאיירי בפיר שהשבח יתר על היציאה והא דקאמר נותן כשעת הנזק לאו דוקא אלא בא להשמיענו שיטול יותר מדמי יציאותיו דכיורד ברשות דמי:

כשפיטמו. ולא"ת אמאי מפליג בין שבח לכחש לפלוג בשבח גופיה דשבח ממילא כשעת העמדה בדין וי"ל דאגב דנקט בריש"א שבח וכחש בסיפא נמי נקט הכי: **זה נוטל חצי החי וחצי המת.** אמי ליתנא לאו דוקא [8] ולא אתי למימר אלא שמקבל עליו אי הפחת ולפי המסקנא שקיל בשבחא [9]: **דרבי מאיר סבר פחת נבלה דניזק.** אע"ג דבפ"ק (ד' י:) נפקא לן [10] מוהמת יהיה לו [11] מ"מ אמאי קרא דהכא אלטריך לאשמועינן דלא משלם אלא אי זקן [12] דאי מוחלו את כספו ה"א שהוא פעמים יותר ופעמים פחות [13] כדמוכח בסמוך דפריך א"כ מצינו תס לר' יהודה דמשלם יותר מן מ"ע ומשני אית ליה לרבי יהודה פחת שפתאתו מיתה מחצין אלמא נפקא לן מוגם את המת יחצון דלא משלם אלא אי זקן:

מגינו

שפטע בשמירתו [14] וי"ל דלא קאמר [15] דלא כלומר דאין גוף הסור משועבד לב"ח כמו שהוא משועבד לניזק שמשתלם מגופו [16] וכן פירש בקונטרס בריש שור שנגח ארבעה וחמשה (לקמן ד' לו.):

ואפילו הזיק עד שלא חב בעל חוב קדים ש"מ [17] א"ב"ח מאוחר שקדם וגבה מה שגבה לא גבה לא לעולם אימא לך מה שגבה גבה ושאני התם דא"ל אילו גבך הוה לא מינך הוה גבי ליה דהאי תורא דאזקן מיניה משתלמנא: ת"ר [18] שור שוה מאתים שנגח שור שוה מאתים וחבל בו בחמשים זוז ושבח ועמד על ארבע מאות זוז שאלמלא [19] (לא) הזיקו היה עומד על שמנה מאות זוז [20] נותן כשעת הנזק [21] כחש כשעת העמדה בדין [22] שבח מזיק נותן לו כשעת הנזק כחש כשעת העמדה בדין אמר מר שבח מזיק נותן כשעת הנזק מני ר' ישמעאל היא דאמר [23] בעל חוב הוא וזוזי הוא דמסיק ליה אימא סיפא כחש כשעת העמדה בדין [24] אתאן לר"ע [25] דאמר שותפי נינהו רישא רבי ישמעאל וסיפא ר"ע לא כולה ר"ע היא והכא במאי עסקינן [26] בשפיטמו אי כשפיטמו אימא רישא שבח ועמד על ד' מאות זוז נותן לו כשעת הנזק אי כשפיטמו צריכא למימר אמר רב פפא [27] רישא משכחת לה בין דפטמה פטומי בין דשבחא ממילא ואצטריך לאשמועינן דהיכא דשבחא ממילא נותן לו כשעת הנזק סיפא לא משכחת לה אלא כשפטמו כחש כשעת העמדה בדין כחש מחמת מאי אילימא דכחשא מחמת מלאכה לימא ליה את מכחשת ואנא יהיבנא אמר רב אשי [28] דכחש מחמת מכה דא"ל [29] קרנא דתורך קבירא ביה: **מתני'** שור שוה מאתים שנגח שור שוה מאתים ואין הנבילה יפה כלום אמר ר"מ על זה נאמר [1] ומכרו את השור החי וחצו את כספו א"ל רבי יהודה וכן הלכה קיימת ומכרו את השור החי וחצו את כספו ולא קיימת וגם המת יחצון ואיזה זה שור שוה מאתים שנגח שור שוה מאתים והנבילה יפה חמשים זוז שזה נוטל חצי החי וחצי המת וזה נוטל חצי החי וחצי המת: **גמ'** ת"ר שור שוה מאתים שנגח שור שוה מאתים והנבילה יפה חמשים זוז זה נוטל חצי החי וחצי המת וזה נוטל חצי החי וחצי המת וזהו שור האמור בתורה דברי רבי יהודה רבי מאיר אומר אין זהו שור האמור בתורה אלא שור שוה מאתים שנגח לשור שוה מאתים ואין הנבילה יפה כלום על זה נאמר ומכרו את השור החי וחצו את כספו אלא מה אני מקיים וגם את המת יחצון פחת שפתאתו מיתה מחצין בחי מכדי בין ר"מ בין רבי יהודה האי מאה ועשרים וחמשה שקיל והאי מאה ועשרים וחמשה שקיל מאי בינייהו אמר רבא [2] פחת נבילה איכא בינייהו רבי מאיר סבר פחת נבילה דניזק הוי ורבי יהודה סבר פחת נבילה דמזיק הוי פלגא א"ל אביי אם כן מצינו לרבי יהודה

תם

מסורת הש"ס

א) [כתובות ג. לד. ערכין ז:], ב) [ב"מ מגילה כא. תוספות ד"ה אלמלין], ג) [לעיל נב. לקמן לו.], ד) [שם], ה) [לעיל טו.], ו) ל"ל דאשתכח,

תורה אור השלם

1. וְכִי יִגַּף שׁוֹר אִישׁ אֶת שׁוֹר רֵעֵהוּ וָמָת וּמָכְרוּ אֶת הַשּׁוֹר הַחַי וְחָצוּ אֶת כַּסְפּוֹ וְגַם אֶת הַמֵּת יֶחֱצוּן: שמות כא לה

גליון הש"ם

גמ' **אתאן** לר"ע. עי' לקמן דף מז ע"א תוס' ד"ה לימא: **שם קרנא** דתורך בר. ע' לעיל דף י ע"ב תוס' ד"ה לא נגרסה:

מוסף רש"י

שותפי נינהו. בהסוא שור דמשמעי ביה קרא שיטנו דחמנא שותפין (לעיל לג.). **וחצו את כספו.** כשוים הכמוב מדבר, שור שוה מאתים שהמית שור שוה מאתים, בין שהנבלה שוה הרבה בין שהיא שוה מעט, כשנוטל זה מלי המי ומלי המת חס מלי המי ומלי המת, נמצא כל אחד מפסיד חלי מזק שהזיקה המיתה, למדנו שהתם משלם חלי מזק. שמן השוין אתה למד לשאינן שוין, כי דין התם לשלם חלי מזק לא פחות ולא יותר (שמות כא לה).

מוסף תוס'

א. אבל השתא דלא הוה גביה לא פשע ואין לו להתחייב בנזקיו. ר"פ. ב. שיש לו דין לגבות ממנו כאילו הוה שלו. ר"פ. ג. ועיקר התירוץ הוא מהאי דקאמר דהאי תורא דאזקן מיניה משתלמנא, כלומר שהשעבוד מוטל על גוף השור, ולא הוי עיקר התירוץ מהא דקאמר אילו גבך הוי. ר"פ. ד. (ו)הא דאי צריכא לומר אע"פ שפטמו הניזק שלא יהא חייב זה המזיק לשלם מה שהיה משביח יותר אילו לא הוזק. הלמ"ש בשימו"ק. ה. שקיל ניזק בשבחא, דשמין. ר"פ. ו. כפי חלקו המגיעו. או"ש. דבשותפי דעלמא אי מפטים חד שותפא לתורא לא שקיל לכולא שבחא. לפ"ד. ז. ואין בו שבח יותר מן ההוצאה. רשב"ם. ח. קמ"ל דלא. או"ש. ט. לומר שיטול המזיק חצי הנבילה, דהא ודאי דהניזק ישלנו בפרעון כדאמרינן לעיל בפ"ק. ר"פ. דלכו"ע בעלים מטפלין בנבילה. תי"ש ור"פ. י. (ז)אשמעינן דהמזיק שותף בנבילה. ר"פ. יא. פחת נבילה. ר"פ. יב. וא"כ למה לי והמת יחצון להכי. ר"פ. יג. (ז)כדקאמרינן פחת שפתאתו מיתה מחצין בחי. ר"פ. יד. דגזה"כ דנוטל לעולם חצי החי בין שהוא יותר מחצי נזק בין שהוא פחות. ר"פ.

פה א מיי' פרק ג מהל' מלוה ולוה הלכה ט סמג עשין לד טוש"ע ח"מ סי' קד סעי' ט:
פו ב ג מיי' פ"ז מהל' מזקי ממון הל' יא טוש"ע ח"מ סי' תד סעי' ט:
פז ד ה ו מיי' שם הל' יא יב טוש"ע שם סעי' ב:
פח ז מיי' שם הל' יא טוש"ע שם סעי' ט:
פט ח מיי' שם טוש"ע שם סעי' ב:

רבינו חננאל

ש"מ בעל חוב מאוחר שקדם וגבה ממטלטלי מה שגבה גבה. שדין שור המועד כיון דמן העלייה משלם זוזי הוא דמסיק ביה ולית ליה בתורא מידי אלא מלוה הוא דמסיק ביה. והאי תורא כשאר מטלטלי דמזיק דמי וכל מה שעשה עשוי. (פסק) וקיימ' כי הא מתניתא. ת"ר שור ששוה ר' שנגח שור ששוה ר' וחבל בו בג' זוז, ולא תבעו הבעלים, ושבח מעצמו, וכל שכן אם פימטו דאמ' ליה המזיק אנת מפטם ליה לתורך ואנא יהיבנא לך, אינו נותן לו אלא כשעת הנזק, ואפ' שבח ועמד על (ת') [ד'] מאות זוז ולולי הנגיחה היה שוה עתה ת"ת זוז, נותן לו כשעת הנזק חצי ההזק, והוא כ"ה כספים. כחש מחמת הנגיחה ולא מחמת מלאכה, נותן לו כשעת העמדה בדין כדין, וכר' עקיבה דאמ' שותפי נינהו. שמין כמה היה שוה השור הניזק מקודם שיזיקו וכמה שוה עתה בשעת העמדה בדין והפחיתם הנגיחה משלם חצי נזק לניזק. **שבח המזיק נותן לו כשעת הנזק.** סלקא דפטמיה המזיק לתורייה, פי' שור שוה נ' שנגח שור שוה ק' מאות וחבל בו בר', דינו ליטול השור בנזקו שאינו משתלם אלא מגופו וישתלם נ' זוז ויפסיד ק"נ זוז. עמד המזיק ופיטם את שורו והשביחו ושוה ק' זוז, אין לו לניזק לומ' אטול השור כמות שהו כי הוא עתה כשיעור הניזק, דיכיל למימר ליה מזיק אנא מפטימנא ואת שקיל. ודוקא כשפיטמו המזיק, אבל שבח ממילא לא, אלא שקיל ניזק משבחה שיעור ניזקיה. **כחש המזיק,** כגון שהיה שוה ק' והיתה החבלה שוה ק"ק ועתה בשעת העמדה בדין המזיק נ', אין יכול הניזק לומ' לו תן לי ק' שכך היה שוה שורך כשעה שהזיק, אלא אומ' לו קח השור כמות שהוא כר' עקיבה דאמ' הוחלט השור. וכן הדין. מתני'. שור שוה ר' שנגח שור שוה ר' כו'. ת"ר שור שוה ר' שנגח שור שוה ר' ונבלה יפה נ' זוז, זה נוטל החצי החי וחצי המת דזה נוטל חצי החי וחצי המת וזהו שור האמור בתורה, דברי ר' יהודה. ר' מאיר אומ' אין זה שור האמור בתורה אלא שור שוה ר' שנגח שור שוה ר' ואין הנבילה יפה כלום, על זה נאמ' (שמות כא, לה) ומכרו את השור החי וחצו את כספו. ומה אני מקיים וגם את המת יחצון, פחת

שפחתתו מיתה מחצין בחי. פי' אם נגח שור שוה ש' שור שוה ר' והנבילה יפה [ט] רואין השור עכשיו בחייו היה שוה ר', המיתו פחת מדמיו ק' זוז ושוה נבלה ק' זוז. מחציו ק' זוז שהן פחיתת השור המת חצים משלם המזיק מגופו שלחי וחצים מפסיד הניזק. **ואקשי',** מכדי בין לדברי ר' יהודה בין לדברי ר' מאיר דאמ' פחת שפחתתו מיתה מחצין בחי, שור שוה ר' שנגח שור שוה ר' והנבילה יפה נ' זוז, לר' יהודה חולקין זה וזה, זה נוטל חצי החי וחצי המת וזה נוטל חצי החי וחצי המת, ובין לר' מאיר דאמ' פחת שפחתתו מיתה מחצין בחי, שור שוה ר' שנגח שור שוה ר' והנבילה יפה נ' זוז, לר' יהודה דאמ' זה נוטל חציו שלחי, מנה נוטל מן החי, כ"ה זה חצי הנבילה, וכך נוטל המזיק. ולר' מאיר נוטל חצי פחת שפחתתו המיתה, והוא ע"ה כספים, והנבילה בנ' זוז, הרי קכ"ה זוז. מאי בינייהו, אמ' רבא פחת נבילה איכא בינייהו, פי' כגון שהיתה שוה הנבלה בשעת מיתה נ' כספים ועכשיו שוה כ', ר' מאיר סבר הנבילה לניזק, לא חייבה התורה לניזק אלא חצי שפחתתו המיתה והוא ע"ה כספים. ור' יהודה סבר זה זוה חולקין והפסד הנבלה על שניהן, נמצא לר' מאיר שנוטל הניזק ע"ה מן החי וכ' דמי הנבלה הכל צ"ה, ולר' יהודה נוטל חצי החי ק' וחצי הנבילה י' הכל ק"י. **הקשה** עליה אביי לדבריך שאתה אומ' כי ר' יהודה מתחייב המזיק לשלם פחת הנבלה, נמצא

ט) נלע"ל יפה ק'.

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות